

Zamek Królewski

W drugiej połowie XIII wieku na szczycie wzgórza wznoszącego się kilkanaście metrów ponad poziom Starego Rynku, Przemysław I wybudował zamek książęcy. Jego syn Przemysław II - późniejszy król Polski - rozbudował zamek, który w zamyśle twórcy miał stać się w niedalekiej przyszłości zamkiem królewskim. Mimo tragicznej śmierci króla w 1296 r. nie przerwano budowy; ukończono ją zapewne za panowania Kazimierza Wielkiego. Była to wówczas największa budowla świecka w kraju.

Obok wieży mieszkalnej tworzył ją budynek o wymiarach 63x17,5 m i przynajmniej 9 m wysokości oraz wieża obronna.

Przez wieki zamek był wielokrotnie niszczone i przebudowywany. Gotycka budowla spłonęła w czasie pożaru miasta w 1536 r. Odbudował ją w formach renesansowych starosta Andrzej Górka. Kolejne zniszczenia przyniósł potop szwedzki i wojna północna. Zrujnowane gmachy zostały częściowo odbudowane w 1721 r., jednak od tego czasu zamek wyraźnie chylił się już ku ruinie. Kazimierz Raczyński, ostatni starosta generalny Wielkopolski, wybudował na Górze Przemysła budynek archiwum (1783 r.). Projekt budynku wykorzystujący częściowo fundamenty i mury południowej części dawnego zamku wykonał Antoni Höhne. Później dobudowano doń oficynę. Po II rozbiórce Polski w gmachu tym mieściła się pruska Rejencja, później sąd apelacyjny, a od 1885 r. - Archiwum Państwowe. W 1945 r. zabudowa Góry Przemysła została poważnie zniszczona. W czasie odbudowy w l. 1959-64 przywrócono z ruin jedynie gmach wzniesiony przez K. Raczyńskiego.

Od czasów Władysława Łokietka zamek, który był rezydencją starostów generalnych Wielkopolski stał się rezydencją królów polskich podczas ich pobytu w Poznaniu i często gościł koronowane głowy. Chętnie zatrzymywali się w nim Kazimierz Wielki, Władysław Jagiełło i Kazimierz Jagiellończyk. Prawie rok mieszkał tu Jan Olbracht, który w 1493 r. na zamku poznańskim przyjął hołd wielkiego mistrza krzyżackiego Hansa von Tiffena. Na zamku gościli także władcy innych państw, m.in. król czeski Jan Luksemburski i Eryk I - król Danii, Szwecji i Norwegii. Odbyły się w nim wesela, m.in.: w 1341 r. Kazimierza Wielkiego z księżniczką heską Adelajdą, w 1343 jego córki Elżbiety z księciem szczecińskim Bogusławem V, a w 1433 r. Marii - siostrzenicy Władysława Jagiełły z księciem słupeckim Bogusławem X. W 1513 r., podczas wielomiesięcznego pobytu na zamku Zygmunta Starego, jego żona - królowa Barbara Zapolya, urodziła tu córkę Jadwigę.

Ciekawostką jest, że w l. 1398-1400 burgrabią zamkowym był Przeclaw Słota - autor Wiersza o chlebowym stole (znanego bardziej jako Wiersz o zachowaniu się przy stole), najstarszego wiersza świeckiego napisanego w języku polskim.

Pozostałością po zamku na Górze Przemysła jest XVIII-wieczny gmach kryty wysokim czterospadowym dachem mansardowym. W piwnicach i na parterze zachowały się pomieszczenia o sklepieniach kolebkowych z lunetami, pochodzące ze średniowiecznej budowli. W północno-zachodniej zewnętrznej ścianie znajduje się fragment muru miejskiego z końca XIII w. (dobrze widoczny od strony pl. Wielkopolskiego). Obok wejścia znajduje się tablica upamiętniająca odbudowę gmachu przez K. Raczyńskiego (1783 r.); dwie współczesne tablice przypominają siedemsetlecie koronacji Przemysła II (1996 r.) i pięćsetlecie hołdu wielkiego mistrza krzyżackiego (1993 r.).

Obecnie, w zrekonstruowanym w 2011 roku budynku, mieszczą się Muzeum Sztuk Użytkowych oraz wieża widokowa.